

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС"
для студентів напряму підготовки
6.050101 "Комп'ютерні науки"
денної форми навчання

Затверджено на засіданні кафедри статистики та економічного прогнозування.

Протокол № 6 від 07.12.2012 р.

Укладачі: Раєвнєва О. В.

Грачов В. І.

Гриневич Л. В.

P58   Робоча програма навчальної дисципліни "Економіка та бізнес" для студентів напряму підготовки 6.050101 "Комп'ютерні науки" денної форми навчання / укл. О. В. Раєвнєва, В. І. Грачов, Л. В. Гриневич. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 60 с. (Укр. мов.)

Подано тематику навчальної дисципліни, вивчення якої має сформувати й закріпити у студентів вміння та навички використання економічних методів для обробки інформації про поточний стан і перспективи розвитку бізнес-процесів на підприємстві.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.050101 "Комп'ютерні науки" денної форми навчання.

Вступ

Для статистичної практики України в останні роки найважливішим питанням стало адекватне інформаційне відображення нових соціально-економічних явищ і процесів, що відбуваються на підприємстві під впливом зовнішніх змін у національній економіці. Відстеження та аналіз цих змін дозволить сформуванати зважену стратегію розвитку підприємства на найближчий час та окреслити перспективи його довгострокового розвитку. Сформована інформаційна база дозволить проводити моделювання різних ситуацій через зміну вхідних показників та більш зважено приймати управлінські рішення, спираючись на результати проведених досліджень. Отже, дослідження діяльності підприємства повинно здійснюватися системно, комплексно та об'єктивно – це дозволить визначити рівень його потенційних можливостей та розробити комплекс заходів, які сприятимуть його розвитку на майбутню перспективу.

Метою навчальної дисципліни "Економіка та бізнес" є набуття майбутніми фахівцями знань та вміння приймати зважені управлінські рішення, виходячи з об'єктивної інформації щодо розвитку бізнес процесів на підприємстві.

Навчальну дисципліну "Економіка та бізнес" віднесено до групи освітньо-професійних дисциплін підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.050101 "Комп'ютерні науки". Вона є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам підприємств та організацій незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання** є:

узагальнення та систематизація теоретико-методичних основ комплексного дослідження фінансово-господарської діяльності на підприємствах й в організаціях України в умовах ринку;

вивчення підходів щодо формування виробничої програми розвитку суб'єктів господарювання з метою здійснення поточного та перспективного планування їх фінансово-господарської діяльності;

обґрунтування стратегічного плану розвитку суб'єктів господарювання на основі оцінки й аналізу їх потенціалу та розробка на основі отриманих результатів дослідження прогнозних моделей;

розробляти та реалізовувати маркетингову стратегію розвитку суб'єктів господарської діяльності;

прийняття на основі результатів дослідження зважених управлінських рішень, спрямованих на підтримку позитивної динаміки розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій.

Об'єктом вивчення є діяльність суб'єктів господарювання (підприємств та організацій) України, процес розробки і прийняття господарських рішень

Предметом вивчення є підходи до управління підприємствами та організаціями на підставі сучасних методів стратегічного та фінансового менеджменту, маркетингового інструментарію з метою оптимального формування і використання основних факторів виробництва і економічних ресурсів підприємства.

Таблиця 1

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка магістр	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4, 5; у тому числі: змістовних модулів – 3; самостійна робота	Шифр і назва галузі знань: 0501 "Інформатика та обчислювальна техніка"	Обов'язкова. Рік підготовки: 2. Семестр: 3 – 4
Кількість годин за змістовними модулями: всього годин – 162. Змістовний модуль: модуль 1 – 54 години; модуль 2 – 54 години; модуль 3 – 54 години	Шифр та назва напрямку підготовки: 6.050101 "Комп'ютерні науки"	Лекції (теоретична підготовка) – 52 години. Практичні (семінарські) заняття – 50 годин. Самостійна робота – 60 годин
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 34. Кількість годин на тиждень – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів в галузі економіки та бізнесу

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни

З метою кращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання та навички в галузі економічної теорії, теорії ймовірності та вміти простежувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансово-господарський стан підприємств та організацій.

У результаті успішного вивчення дисципліни студент набуває таких компетентностей (табл. 2).

Таблиця 2

Вимоги до компетентностей, які повинен здобути студент, який вивчає навчальну дисципліну "Економіка та бізнес"

Назва компетентності	Зміст компетентності	Вміння студента щодо цієї компетентності
1	2	3
1. Аналітична	1.1. Здатність формувати системи показників для проведення комплексного дослідження суб'єктів господарської діяльності	1.1.1. Аналізувати, теоретично та експериментально досліджувати дані для вирішення актуальних завдань фінансово-економічної діяльності підприємства. 1.1.2. Обирати та використовувати систему показників для дослідження суб'єктів економічної діяльності. 1.1.3. Виявляти структурні закономірності розвитку бізнес-процесів у сфері інформаційних технологій. 1.1.4. Систематизувати та узагальнювати великі масиви статистичних даних, поєднувати кількісні та якісні методи аналізу економічних процесів. 1.1.5. Проводити комплексний аналіз діяльності підприємства. 1.1.6. Визначати джерела формування прибутку підприємства, складові їх частини, розраховувати вплив факторів на величину прибутку й розробляти заходи щодо його зростання

1	2	3
	1.2. Здатність обґрунтовувати методи дослідження результативності роботи суб'єктів підприємницької діяльності	<p>1.2.1. Обґрунтовувати необхідність обліку усієї сукупності факторів для визначення стратегії розвитку суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>1.2.2. Вміти формувати пропозиції щодо резервів поліпшення діяльності їх роботи.</p> <p>1.2.3. Професійно застосовувати на практиці методи аналізу економіко-статистичної інформації.</p> <p>1.2.4. Адаптувати та супроводжувати прийняття ефективних управлінських рішень на основі аналізу економічної та статистичної інформації.</p> <p>1.2.5. Складати ґрунтовні аналітичні огляди, інформаційні записки за результатами аналізу бізнес-процесів відповідно до потреб керівництва підприємства.</p> <p>1.2.6. Оцінювати діяльність підприємства та його структурних підрозділів, організовувати професійний розвиток і навчання персоналу</p>
2. Планова	2.1. Здатність планувати обсяг продажів на підприємстві	<p>2.1.1. Визначати цілі та пріоритети у розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єктів.</p> <p>2.1.2. Формувати місію та стратегію розвитку підприємств та організацій на основі зібраної та узагальненої інформації</p>
	2.2. Здатність формувати стратегічні та тактичні плани розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єктів	<p>2.2.1. Формувати тактичні плани на основі оцінки економічний потенціал та динаміку розвитку суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>2.2.2. Проводити комплексний статистичний аналіз суб'єктів господарської діяльності та розробляти стратегічні плани на основі отриманих результатів дослідження.</p> <p>2.2.3. Адаптувати методики збору статистичної інформації, її опрацювання та аналізу з метою отримання необхідної бази даних для формування планів розвитку суб'єктів господарювання</p>
3. Прогностична	3.1. Здатність прогнозувати зміни показників діяльності суб'єктів господарської діяльності	3.1.1. Формувати прогноз розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарської діяльності

1	2	3
		<p>3.1.2. Визначати тенденції результативності діяльності суб'єктів господарювання з метою розв'язання актуальних соціально-економічних завдань.</p> <p>3.1.3. Обирати методи прогнозування відповідно до поставленої мети; розробляти цілісну систему інформаційно-аналітичного забезпечення стратегії розвитку підприємства</p> <p>3.1.4. Визначати перспективи розвитку бізнесу підприємства.</p> <p>3.1.5. Планувати виробничу програму підприємства і визначати її ресурсне забезпечення.</p> <p>3.1.6. Прогнозувати рівень витрат на операційну, інвестиційну, фінансову діяльність підприємства й оцінювати фінансовий результат.</p> <p>3.1.7. Визначати прогнозний рівень економічної кон'юнктури ринку на основі структури часових даних</p>
4. Контрольна	4.1. Здатність формувати звіти та аналітичні доповіді щодо динаміки розвитку суб'єктів господарської діяльності	<p>4.1.1. На основі отриманих даних вибіркового обстеження проводити перевірку достовірності бухгалтерського та податкового обліку у суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>4.1.2. Складати попередні звіти за результатами, що були отримані суб'єктами господарської діяльності.</p> <p>4.1.3. Формувати аналітичні довідки та звіти з усіх напрямів діяльності суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>4.1.4. Приймати самостійно важливі управлінські рішення щодо підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів</p>
5. Інформаційна	5.1. Здатність формувати інформаційну базу для дослідження суб'єктів господарської діяльності	<p>5.1.1. Здійснювати організацію та обробку внутрішньої та зовнішньої інформації про суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>5.1.2. Організовувати та проводити моніторинг суб'єктів господарської діяльності.</p> <p>5.1.3. Володіти нормативно-правовою базою щодо організації економіко-фінансового аналізу</p>

1	2	3
6. Дослідницька	6.1. Здатність узагальнювати та систематизувати світовий досвід з питань дослідження суб'єктів господарської діяльності	6.1.1. Надавати об'єктивну оцінку суб'єктам господарської діяльності з погляду виконання прогностичних показників виробничих завдань та прогнозів. 6.1.2. За результатами аналізу складати інформаційні записки, аналітичні доповіді та огляди відповідно до потреб зацікавлених організацій. 6.1.3. Розробляти пропозиції щодо прийняття ефективних рішень, адаптувати та супроводжувати їх на основі аналізу інформації
7. Організаційна	7.1. Здатність організовувати процес збору та обробки інформації на підприємстві та в організації	7.1.1. Надавати методологічну і практичну допомогу менеджерам підприємства з питань своєчасного і правильного відображення фінансово-господарських операцій у реєстрах синтетичного і аналітичного обліку та формах звітності. 7.1.2. Забезпечувати складання і проходження ділових документів з фінансово-статистичної звітності. 7.1.3. Організовувати та проводити вибіркові обстеження, одноразові статистичні спостереження, опитування, моніторинг. 7.1.4. Формувати досконалий механізм переходу підприємства на інноваційну модель господарювання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні набути:

знань:

методики економіко-статистичного дослідження фінансово-господарської підприємств та організацій;

принципів формування стратегії розвитку підприємства;

підходів до маркетингового дослідження;

алгоритмів проведення розрахунку й застосування показників динаміки для оцінки тенденції результативності роботи господарських суб'єктів;

методів прогнозування фінансово-господарської діяльності за умов обмеженості інформації;

плану рахунків бухгалтерського обліку;
принципів управління продажами підприємства;
підходів до проведення маркетингових досліджень на різних рівнях національного господарства;
методичних підходів до оптимізації діяльності підприємства;
методів управління ресурсами на підприємстві;
методів управління персоналом підприємства та організації.

Умій:

збирати, обробляти та систематизувати наявну інформацію використовуючи наукові методів її первинної оцінки;

проводити моніторинг та аналізувати результати фінансово-господарської діяльності підприємств, оцінювати їх фінансовий стан і приймати рішення за результатами контролю;

формуванню бізнес плану розвитку підприємства на підставі даних маркетингових досліджень;

застосовувати комплексний фінансово-економічний аналіз суб'єктів господарювання;

прогнозувати обсяги виробництва на підприємстві;

складати бухгалтерські проводки відповідно до проведених операцій;

складати бізнес-план інвестиційного проекту;

формуванню стратегічну карту підприємства для визначення рівня конкурентоспроможності;

планувати стратегію розвитку підприємств з урахуванням множинних факторів, проводити аналіз, оцінку ринку і ризику, вміти проводити аудит фінансових і матеріальних ресурсів.

Комунікацій:

донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;

здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.

Автономності та відповідальності щодо:

управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах;

відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб;

здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-

професійної програми підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів, розробленої Науково-методичною комісією з економіки і підприємства МОН України.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з трьох модулів, кожен з яких об'єднує в собі відносно окремий самостійний блок тем, які логічно пов'язані між собою за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється за такими формами: лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на		
	лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Системна модель бізнесу			
Тема 1. Економіка підприємства	2	3	4
Тема 2. Управління підприємствами	2	3	4
Тема 3. Загальний менеджмент: функції та методи управління	2	2	4
Тема 4. Процеси прийняття рішень та управління.	2	2	4
Тема 5. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування.	4	2	4
Тема 6. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування	4	4	4
Тема 7. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам	2	2	4

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Економічне управління підприємством			
Тема 8. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій	4	4	4
Тема 9. Аналіз фінансово-господарської діяльності	4	4	4
Тема 10. Бухгалтерський облік і оподаткування	2	2	4
Тема 11. Управління ресурсами	2	2	3
Тема 12. Фінансовий менеджмент	4	4	4
Змістовний модуль 3. Стандарти MRPII в системі ІТ підприємства			
Тема 13. Бухгалтерський і податковий облік	2	2	2
Тема 14. Управління виробництвом	2	2	2
Тема 15. Управлінський облік	2	1	2
Тема 16. Управління персоналом	2	2	2
Тема 17. Бюджетування та контролінг	2	2	2
Тема 18. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства	2	2	2
Тема 19. Прогнозування діяльності підприємства	2	2	2
Тема 20. Логістика	2	2	2
Тема 21. Маркетинг, управління продажами	2	1	1
Усього	52	50	60

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Системна модель бізнесу

Тема 1. Економіка підприємства

1.1. Введення в економіку підприємства.

Етимологія слова "економіка". Економіка – це головна сфера діяльності суспільства. Складові частини економічної системи країни – макроекономіка та мікроекономіка. Економіка підприємства як конкретна галузь економічної науки, що базується на пізнанні та використанні

економічних законів та закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва.

1.2. Підприємство як суб'єкт господарювання.

Зміст мети та напряму діяльності підприємства. Поняття діяльності та її мети. Підприємницькі та непідприємницькі організації, специфіка їх функціонування. Поняття "підприємство", його специфічні риси. Генеральна мета – місія функціонування підприємства. Загально-підприємницькі цілі та вимоги до їх формулювання.

Напрями діяльності підприємства, їх класифікація. Зміст основних видів діяльності підприємства.

1.3. Правові засади функціонування підприємства.

Законодавство України про підприємства. Зміст Закону "Про підприємства в Україні", його основні положення. Започаткування, реєстрація, ліквідація та реорганізація підприємства. Загальні принципи управління підприємствами та самоуправління трудового колективу. Формування та використання власності підприємства. Джерела формування майна підприємства. Підприємство та держава: гарантії прав, умови та контроль діяльності, відповідальність. Устав підприємства.

Правове поняття підприємства. Організаційно-правові форми підприємств. Поняття малого підприємства. Порядок створення підприємства. Установчі документи підприємства. Юридичні підстави припинення діяльності підприємства.

1.4. Класифікація та структура підприємства.

Види підприємств. Класифікаційні ознаки. Зміст діяльності певних видів підприємств: колективні, приватні, акціонерні, державні тощо. Структура підприємства, його види. Виробнича та загальна структура. Принципи класифікації виробничих структур.

Класи організаційних структур управління виробництвом: бюрократичні та адаптивні структури.

Тема 2. Управління підприємствами

2.1. Сутність та функції процесу управління.

Поняття система та елемент системи. Особливості підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Поняття управління у широкому та вузькому сенсі. Функції управління.

2.2. Методи управління діяльністю підприємства.

Поняття методів управління. Економічні, соціально-психологічні та організаційні методи управління. Їх зміст та характерні риси.

2.3. Організаційні структури управління.

Загальна характеристика організаційної структури управління. Типи організаційних структур: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична структури. Підходи до їх побудови, особливості використання в практиці управління підприємством.

Тема 3. Загальний менеджмент: функції та методи управління

3.1. Менеджмент як наука та мистецтво.

Завдання менеджменту як науки. Завдання менеджменту як мистецтва. Виробничий процес – основа діяльності підприємства. Поняття виробничої діяльності. Загальна модель виробничого процесу. Складність сучасного промислового виробництва, його особливості. Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, їх складові. Основні інформаційні та матеріальні потоки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Поняття менеджменту, його аспекти. Контур управління. Мета та завдання управління. Вертикальні та горизонтальні зв'язки між цілями підприємства. Ієрархія управління.

Нормативні вимоги до управління та політики діяльності фірми. Етика та культура фірми. Завдання та етика поведінки професійних менеджерів.

3.2. Природа та склад функцій менеджменту.

Поняття та класифікація функцій управління. Зміст загального управління, управління структурою підприємства, певні галузі управління. Завдання конкретних функцій управління.

3.3. Основні методи управління.

Зміст економічних, організаційно-розпорядних, соціально-психологічних методів управління підприємством.

3.4. Мотивація виконавців.

Передумови активної роботи виконавців. Мотиви людської поведінки, піраміда Маслоу. Шляхи задоволення потреб за Маслоу.

Тема 4. Процеси прийняття рішень та управління

4.1. Зміст процесу управління.

Складові циклу управління. Характер змісту процесу управління. Економічний зміст процесу управління. Соціальний зміст процесу управління. Організаційний зміст процесу управління. Функціональний зміст процесу управління. Інформаційний зміст процесу управління. Властивості процесу управління. Типізація видів протікання процесу управління.

4.2. Місце рішення в процесі управління.

Поняття категорії "рішення". Класифікація управлінських рішень. Класифікація управлінських рішень. Запрограмовані та незапрограмовані рішення. Підходи до прийняття рішень і фактори, що впливають на процес їх прийняття. Технологія прийняття та використання управлінського рішення. Загальні підходи до вирішення управлінських завдань. Методи вибору і використання рішення.

4.3. Структура і процес прийняття рішення.

Поняття строго структурованого та слабо структурованого рішення. Зміст основних фаз прийняття та реалізації рішень.

4.4. Розподіл повноважень в процесі прийняття рішення.

Зміст делегування повноважень та централізації рішення, їх наслідки. Ризик при прийнятті рішення.

Тема 5. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування

5.1. Маркетинг як філософія бізнесу.

Еволюція маркетингу. Маркетинг – системно формуюча ознака підприємства та основна функція управління. Етимологія категорії "маркетинг". Етапи трансформації маркетингу.

5.2. Товар як засіб задоволення потреб.

Маркетингове розуміння ринку. Складові товару. Основні види ринку: споживчий ринок, ринок державних установ, міжнародний ринок. Ємність ринку, ринковий потенціал. Ринок виробника та споживача.

5.3. Зміст та процес маркетингового дослідження.

Сутність маркетингового дослідження, його основні напрями. Процес маркетингового дослідження, його етапи.

5.4. Система маркетингу на підприємстві.

Поняття системи маркетингу. Функції системи маркетингу. Системний підхід до проектування маркетингу на підприємстві. Кордони системи маркетингу. Контур управління маркетинговою діяльністю зі зворотним зв'язком.

5.5. Методи маркетингових досліджень.

Класифікація методів. Методи збору первинної та вторинної інформації. Міх-методики: hall-тести, home-тести і mystery shopping.

5.6. Маркетингове планування.

Зміст та складові плану маркетингу. Стратегічний та тактичний плани маркетингу. Етапи розробки плану маркетингу.

Тема 6. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування

6.1. Особливості стратегічного управління.

Адаптація до змін, управління розвитком, управління потенціалом організації. Зміст стратегічного управління. Передумови сучасної концепції стратегічного управління. Модель стратегічного управління.

6.2. Загальний зміст стратегії.

Фактори, що визначають стратегії підприємства. Стратегія як довгостроковий план. Стратегія як напрям розвитку. Концепція Мінцбергу щодо визначення змісту стратегії – "5П". Фактори, що визначають стратегію.

Основні організаційні рівні стратегії. Зміст корпоративної, бізнес-стратегії, функціональних та оперативних стратегій.

6.3. Стратегічні зони господарювання та стратегічні господарчі центри.

Поняття стратегічних зон господарювання та стратегічних господарчих центрів. Співвідношення між стратегічними зонами господарювання та стратегічними господарчими центрами. Стратегічна гнучкість. Фактори, що впливають на стратегічний вибір підприємства. Елементи стратегічного набору.

6.4. Методи та технології стратегічного аналізу. Напрями стратегічного аналізу.

Стратегічний аналіз макросередовища: PEST-аналіз, галузевий аналіз. Стратегічний аналіз мікросередовища: аналіз ресурсів підприємства, аналіз ключових компетенцій та конкурентних переваг підприємства, SWN-аналіз.

6.5. Ситуаційний аналіз підприємства.

Оцінка досяжності обраної стратегії, метод аналізу розривів (gap-аналіз), стратегічний вартісний аналіз, SWOT-аналіз, оцінка конкурентної позиції.

6.6. Формування стратегії одиночного бізнесу.

Конкурентні стратегії та їх характеристика. Стратегії цінового лідерства, диференціації, фокусування, оптимальних витрат. Стратегії

інвестування, фактори їх вибору. Практика конкурентної боротьби в галузі.

6.7. Стратегії зростання та розвитку підприємства.

Стратегії концентрованого зростання: посилення позицій на ринку, розвитку ринку, розвитку продукту. Стратегія інтеграції: повна інтеграція, горизонтальна інтеграція, вертикальна інтеграція, зворотна інтеграція, пряма інтеграція. Стратегії звуження бізнесу: аутсорсинг та дезінтеграція. Зміст стратегії диверсифікації, умови її ефективного використання.

6.8. Аналіз та управління портфелем підприємства.

Критерії вибору портфельної стратегії. Зміст основних моделей управління портфелем: матриця BCG, матриця McKinsey, матриця еволюції стратегічних зон господарювання, матриця ADL, матриця Shell/DPM.

Тема 7. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам

7.1. Теоретичні аспекти дослідження та проектування змін.

Види змін та їх причини. Політика управління змінами. Моделі управління змінами. Управлінські технології, що використовуються при управлінні змінами. Моделі вибору стратегії розвитку організацій.

7.2. Управління проектами змін.

Планування організаційних змін. Реалізація плану змін. Мотивація та контроль в управлінні змінами.

7.3. Опір змінам та методи його усунення.

Причини та стереотипи опору змінам. Психологічні бар'єри та форми їх прояву. Шляхи та методи усунення опору змінам.

Змістовний модуль 2. Економічне управління підприємством

Тема 8. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій

8.1. Поняття господарської та підприємницької діяльності.

Поняття, зміст підприємницької діяльності. Суб'єкти господарського права. Правовий статус підприємства. Поняття та зміст підприємницької діяльності та умови її здійснення. Порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

8.2. Методичні основи розробки бізнес-плану інвестиційного проекту.

Загальна характеристика бізнес-плану. Алгоритм розробки бізнес-плану. Структура бізнес-плану. Вимоги до технічного оформлення бізнес-плану.

8.3. Розробка розділу бізнес-плану.

Характеристика підприємства і продукції (послуг), що вироблятиметься. Маркетингові дослідження регіонального ринку. Розробка розділу бізнес-плану "План виробництва продукції та техніко-організаційного розвитку". Розробка розділу бізнес-плану "Розрахунок потреби в матеріальних та енергоресурсах, заробітної платні та кадрах". Розробка розділу бізнес-плану "План капітальних вкладень". Розробка розділу бізнес-плану "План по собівартості продукції". Фінансовий план бізнес-проекту.

Тема 9. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

9.1. Показники результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Економічна сутність доходу, два трактування його змісту. Джерела утворення доходу та прибутку підприємства. Основні показники фінансових результатів.

9.2. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Завдання статистики оборотних фондів. Дослідження наявності та складу оборотних фондів. Система показників використання оборотних засобів.

9.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Методи оцінки платоспроможності підприємства. Методика розрахунку показників для оцінювання платоспроможності. Причини, що впливають на зміну показників ліквідності та платоспроможності.

9.4. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства.

Економічне вивчення прибутку. Розподіл прибутку на підприємстві. Фактори, які впливають на формування величини прибутку. Економічне вивчення рентабельності підприємства.

Тема 10. Бухгалтерський облік і оподаткування

10.1. Нормативно-правова база оподаткування.

Закон та підзаконні акти, що регламентують діяльність підприємств у сфері оподаткування. Види податків і податкових платежів та їх класифікація. Бюджетна класифікація. Функції податкової служби України. Альтернативні системи оподаткування. Методи оптимізації податкового навантаження підприємства.

10.2. Класифікація та сутність прямих податків.

Податок на прибуток, податок на майно, плата за землю, податок із власників транспортних засобів.

10.3. Класифікація та сутність непрямих податків.

Податки на продаж, з обігу, на додану вартість, на продаж цінних паперів, на переказ коштів за кордон, на дарування і успадкування, на передачу власності, на матеріально-технічні запаси та обладнання, на монопольне право та привілеї, а також акцизи, гербові збори,

прикордонні збори та всі інші податки (збори), крім прямих податків і податків з імпорту.

Тема 11. Управління ресурсами

11.1. Види ресурсів підприємства та їх характеристика.

Загальна характеристика ресурсів підприємства: трудових, фінансових та інших. Методи оцінки ресурсного потенціалу підприємства. Ефективність використання ресурсної бази підприємства.

11.2. Розробка управлінських заходів, спрямованих на повноцінне використання наявних ресурсів на підприємстві.

Управління трудовими ресурсами підприємства та витратами на оплату праці. Управління матеріальними ресурсами підприємства. Управління розвитком техніко-організаційного рівня виробництва. Управління фінансовими ресурсами підприємства та оцінка ефективності їх використання.

Тема 12. Фінансовий менеджмент

12.1. Фінансова діагностика підприємства.

Сутність і особливості фінансової діагностики підприємств. Систематизація фінансових проблем підприємств. Концепція фінансової діагностики підприємств. Структура системи інформаційної підтримки прийняття рішень у фінансовій діагностиці підприємств. Механізм виявлення фінансових проблем підприємств. Механізм діагностики фінансових проблем підприємств. Механізм прийняття управлінських рішень. Механізм прогнозування фінансових проблем підприємств.

12.2. Управління витратами підприємства та визначення беззбитковості виробництва.

Пошук і виявлення чинників економії ресурсів. Нормування витрат ресурсів. Планування витрат ресурсів за їх видами. Облік і аналіз витрат ресурсів. Стимулювання економії ресурсів і зниження їх витрати.

12.3. Фінансове планування та розробка бюджету підприємства.

Організація фінансового планування на підприємстві Становлення фінансового планування в Україні в сучасних умовах. Сутність та значення бюджету підприємства. Роль бюджетування у прийнятті управлінських рішень. Бюджетний період. Бюджетний цикл. Інфраструктура бюджетного процесу. Аналітичний, обліковий, організаційний і програмно-технічні складові. Роль бюджетів у прийнятті фінансових рішень.

12.4. Розробка і оцінка ефективності інвестиційних проектів.

Підходи до оцінки ефективності інвестицій. Показники ефективності інвестицій. Підходи до розрахунку дохідності інвестиційних проектів Вартість та дохідність акцій. Акції та їх дохідність. Дохідність простих та привілейованих акцій. Методи розрахунку вартості акцій. Визначення курсу акцій. Дохідність операцій з акціями. Визначення дохідності облігацій. Облігації та їх дохідність. Курс та ціна облігації. Купонна, поточна та повна дохідність облігацій. Річна ставка дохідності облігацій.

Змістовний модуль 3. Стандарти MRPII в системі ІТ підприємства

Тема 13. Бухгалтерський і податковий облік

13.1. Нормативна база та концептуальні основи бухгалтерського обліку.

Положення та стандарти бухгалтерського обліку та звітності. Закони та нормативних акти, що регламентують порядок здійснення господарських проводок. Концептуальні основи бухгалтерського обліку. Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Підходи до визнання елементів фінансових звітів.

13.2. Бухгалтерський облік господарських операцій.

Облік основних засобів. Облік нематеріальних активів. Облік оренди. Облік фінансових інвестицій. Облік запасів. Облік дебіторської заборгованості. Облік зобов'язань. Облік капіталу. Облік операцій в іноземній валюті. Облік доходів та витрат за будівельними контрактами. Облік доходів та витрат. Загальні принципи обліку доходів та витрат. Визнання та облік доходів. Визнання та облік витрат. Облік податку на прибуток. Облік фінансових інструментів.

13.3. Складання фінансової звітності.

Баланс. Звіт про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів. Звіт про власний капітал. Примітки до фінансової звітності. виправлення помилок і зміни у фінансових звітах.

Тема 14. Управління виробництвом

14.1. Методика дослідження виробництва.

Методи й організація дослідження проекту. Сутність, зміст і види ефективності виробництва. Ефективність виробництва: система показників. Класифікація факторів підвищення ефективності виробництва. Класифікація істотних характеристик. Спрямованість діяльності і використання факторів підвищення ефективності виробництва.

14.2. Аналіз ефективності виробництва.

Характеристика об'єкта дослідження. Особливості технологічного процесу виробництва. Техніко-економічна характеристика підприємства. Основні техніко-економічні показники. Аналіз ефективності виробництва. Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва. Показники ефективності використання праці. Показники ефективності використання основних фондів, оборотних коштів і капітальних вкладень. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів. Додаткові показники системи показників ефективності виробництва. Аналіз використання виробничих потужностей. Визначення рівня механізації виробництва. Висновки аналітичної частини.

14.3. Розробка заходів щодо підвищення ефективності виробництва.

Комплекс заходів підвищення ефективності виробництва. Заходи підвищення рівня механізації виробництва. Заходи НОТ (наукова організація труда). Заходи поліпшення використання основних виробничих фондів і виробничих потужностей. Ефект від проведення заходів на виробництві.

Тема 15. Управлінський облік

15.1. Теоретичні аспекти управлінського обліку в Україні.

Поняття управлінського обліку як основи для прийняття ділових рішень. Міжнародна практика виділення управлінського обліку із загальної системи бухгалтерського обліку. Організація системи управлінського обліку.

15.2. Управлінський облік в прийнятті ділових рішень.

Формування інформації управлінського обліку для прийняття ділових рішень. Класифікація витрат для здійснення обліку контролю, аналізу, регулювання планування та управління. Складання кошторису підприємства. Використання даних управлінського обліку для прийняття рішень і контролю.

15.3. Управлінський облік на сучасному етапі реформування.

Реформування управлінського обліку як процесу на основі застосування ПЕОМ. Шляхи вдосконалення системи управлінського обліку.

Тема 16. Управління персоналом

16.1. Сутність управління персоналом.

Система управління персоналом. Стратегія управління персоналом. Роль і значення управління персоналом як науки і навчальної дисципліни. Управління персоналом як часткова функція менеджменту.

Етапи історичного розвитку управління персоналом. Особистість: сутність, структура, організаційна поведінка. Структура і чисельність персоналу підприємства. Вимоги до професійно-кваліфікаційного рівня працівників. Компетентність працівника: сутність, види.

16.2. Структура управління персоналом.

Колектив як соціальна група. Етапи створення і розвитку трудового колективу. Структура та ефективність роботи трудового колективу. Корпоративна культура в системі управління персоналом підприємств. Згуртованість колективу: сутність, стадії. Соціально-психологічні особливості колективу як об'єкта управління. Соціальні ролі і відносини в колективі. Колективна творчість. Поняття і значення сучасної кадрової політики підприємств. Стратегії управління персоналом підприємства. Зміст кадрової політики на різних етапах життєвого циклу підприємства. Організація роботи кадрової служби підприємства. Діловодство в роботі кадрової служби підприємства.

16.3. Зміст процесу управління персоналом підприємства.

Планування персоналу. Оцінювання персоналу. Наймання персоналу у підприємство. Залучення персоналу. Відбір персоналу. Професійна орієнтація в системі управління персоналом. Управління трудовою адаптацією. Навчання та підвищення кваліфікації. Атестація і ротація кадрів. Мотивація персоналу. Соціальне партнерство. Способи вивільнення персоналу. Організація процесу звільнення. Управління плинністю кадрів у підприємстві. Управління безпекою персоналу.

Тема 17. Бюджетування та контролінг

17.1. Поняття про контролінг, його суть і значення.

Поняття про контролінг та його сутність. Виникнення і розвиток контролінгу. Предмет і методи контролінгу. Мета і завдання контролінгу. Функції служби контролінгу. Місце контролінгу в системі управління підприємством. Система контролінгу і сучасний бізнес. Доцільність та необхідність застосування контролінгу у діяльності вітчизняних підприємств.

17.2. Характеристика об'єктів контролінгу.

Витрати підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу. Класифікація витрат. Собівартість продукції та її види. Формування витрат за місцями виникнення, центрами витрат та центрами відповідальності.

17.3. Система планування та бюджетування на підприємстві.

Планування, його цілі, види та застосування в контролінгу. Бюджетування як інструмент оперативного контролінгу, його переваги і недоліки. Види бюджетів, їх характеристика і сфера застосування. Методика складання бюджетів. Поняття стандартів, їх види і зв'язок з бюджетами. Вплив факторів на відхилення стандартних витрат

Тема 18. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства

18.1. Аналіз діяльності підприємства.

Розрахунок та аналіз показників виробництва та реалізації продукції. Обсяг виробництва у вартісному вимірюванні. Обсяг виробництва у трудовому вимірюванні. Аналіз структурних змін та їх впливу на обсяг виробництва.

Розрахунок чисельності трудового персоналу та аналіз його виконання. Вплив змін у обсягу продукції на кількість основних робітників. Вплив зміни трудомісткості. Вплив структурних змін. Перевірка правильності розрахунків.

Аналіз продуктивності праці.

Аналіз використання фонду оплати праці. Розрахунок фонду оплати праці основних робітників. Розрахунок основної заробітної плати. Основна заробітна плата допоміжних робітників. Розрахунок заробітної плати керівників та службовців. Аналіз фонду оплати праці.

Аналіз виконання матеріальних ресурсів. Аналіз собівартості продукції. Аналіз фінансових результатів. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції. Аналіз рентабельності. Аналіз фінансового стану.

18.2. Системи і операції. Парадигма організаційного бізнес-моделювання від місії до звинтика.

Комплексна оптимізація та економічний аналіз діяльності підприємства. Математичні моделі та багатокритеріальна оптимізація діяльності підприємства. Кібернетична модель підприємства. "Межі" підприємства в економіці. Теорія і практика моделювання бізнес-процесів. Проблема стандартизації термінів та визначень. Поширені стандарти та моделі оптимізації діяльності підприємства. Інформаційне забезпечення процесів оптимізації діяльності підприємства. Методика побудови моделі підприємства, що базується на онтологіях. Рекомендації щодо застосування методики. Приклад конструктивного опису діяльності підприємства. Розвиток методології управління з використанням онтологій.

Тема 19. Прогнозування діяльності підприємства

19.1. Теоретичні засади планування та прогнозування діяльності підприємства.

Суть та мета прогнозування. Особливості економічного планування на підприємстві. Аналіз планування доходів на підприємстві. Визначення прогнозного обсягу реалізації. Визначення прогновної чисельності персоналу на підприємстві. Прогнозування ринків збуту для підприємства.

19.2. Підвищення ефективності діяльності підприємства.

Вдосконалення механізму планування та прогнозування на підприємстві. Розробка рекомендацій з удосконалення системи управління на підприємстві.

19.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

Сутність і цілі внутрішньофірмового фінансового прогнозування та планування. Фінансова стратегія підприємства. Поточне фінансове планування. Оперативне фінансове планування. Контролінг виконання фінансового плану. Прогнозування показників фінансової звітності підприємства.

Тема 20. Логістика

20.1. Основні поняття логістики як науки.

Сутність, функції та завдання логістики. Логістика як фактор підвищення конкурентоспроможності фірми. Етапи розвитку логістики. Універсальна концепція теорії логістики. Сучасна логістична концепція. Основні принципи та методи теорії логістики. Види логістики. Сутність мікро логістики.

20.2. Класифікація форм логістичних утворень та характеристика елементів логістики.

Логістичні ланцюги. Види логістичних ланцюгів розподілу. Основні інструменти управління логістикою. Співробітництво, конфлікти та конкуренція в логістичних каналах. Перелік та характеристика елементів логістики.

Методологічне забезпечення ефективної взаємодії елементів логістики. Кібернетичний підхід. Теорія дослідження операцій. Теорія ефективності та управління елементами логістичних витрат. Інформаційне забезпечення ефективної взаємодії елементів логістики.

20.3. Технологічні процеси та управління матеріальними потоками.

Логістика технологічних процесів. Поняття матеріального потоку, його параметри та характеристики. Класифікація матеріальних потоків. Поняття про управління матеріальними потоками. Поняття про логістичні системи. Види логістичних систем. Порядок, підходи, принципи та фактори впливу на формування логістичних систем.

Заготівельна логістика. Розподільча логістика. Внутрішньовиробнича логістика. Логістика посередництва. Логістика складування. Транспортна логістика. Транспортно-експедиційні логістичні послуги. Міжнародна логістика.

Тема 21. Маркетинг, управління продажами

21.1. Зміст та завдання мерчандайзингу.

Визначення терміна. Актуальність мерчандайзингу. Завдання марчандайзенгу. Концептуальні основи та функції марчандайзенгу.

21.2. Комплекс мерчандайзингу як загальний процес управління продажем товарів.

Основні завдання. Напрями комплексу діяльності з мерчандайзингу. Базові складові плану мерчандайзингу. Основні елементи комплексу мерчандайзингу.

21.3. Методологічні основи впровадження технологій мерчандайзингу.

Прибутковість товару як основа рішень. Формування асортименту товарів. Організацій внутрішнього простору магазину. Методи управління потоками покупців. Візуальна презентація товарів. Ефективність використання площі та обладнання.

Рекламно-інформаційна робота в магазині як елемент мерчандайзингу. Просування товарів у роздрібній торгівлі. Атмосфера та імідж магазину.

Управління комплексом мерчандайзингу. Контроль комплексу мерчандайзингу. Проблеми застосування мерчандайзингу. Суть, зміст і порядок розробки стандартів мерчандайзингу.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Системна модель бізнесу

Тема 1. Економіка підприємства

- 1.1. Введення в економіку підприємства.
- 1.2. Підприємство як суб'єкт господарювання.
- 1.3. Правові засади функціонування підприємства.
- 1.4. Класифікація та структура підприємства.

Література: [11 – 13; 17; 29 – 31].

Тема 2. Управління підприємствами

- 2.1. Сутність та функції процесу управління.
- 2.2. Методи управління діяльністю підприємства.
- 2.3. Організаційні структури управління.

Література: [11 – 13; 17; 29 – 31].

Тема 3. Загальний менеджмент: функції та методи управління

- 3.1. Менеджмент як наука та мистецтво.
- 3.2. Природа та склад функцій менеджменту.

3.3. Основні методи управління.

3.4. Мотивація виконавців.

Література: [22 – 27; 29 – 31].

Тема 4. Процеси прийняття рішень та управління

4.1. Зміст процесу управління.

4.2. Місце рішення в процесі управління.

4.3. Структура і процес прийняття рішення.

4.4. Розподіл повноважень у процесі прийняття рішення.

Література: [1 – 3; 17 – 31].

Тема 5. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування

5.1. Маркетинг як філософія бізнесу.

5.2. Товар як засіб задоволення потреб.

5.4. Система маркетингу на підприємстві.

5.5. Методи маркетингових досліджень.

5.6. Маркетингове планування.

Література: [10 – 23; 27; 29 – 31].

Тема 6. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування

6.1. Особливості стратегічного управління.

6.2. Загальний зміст стратегії.

6.3. Стратегічні зони господарювання та стратегічні господарчі центри.

6.4. Методи та технології стратегічного аналізу. Напрями стратегічного аналізу.

6.5. Ситуаційний аналіз підприємства.

6.6. Формування стратегії одиночного бізнесу.

6.7. Стратегії зростання та розвитку підприємства.

6.8. Аналіз та управління портфелем підприємства.

Література: [1; 4 – 6; 29 – 31].

Тема 7. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам

7.1. Теоретичні аспекти дослідження та проектування змін.

7.2. Управління проектами змін.

7.3 Опір змінам та методи його усунення.

Література: [1 – 3; 5; 29 – 31].

Змістовний модуль 2. Економічне управління підприємством

Тема 8. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій

8.1. Поняття господарської та підприємницької діяльності.

8.2. Методичні основи розробки бізнес-плану інвестиційного проекту.

8.3. Розробка розділу бізнес-плану.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 9. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

9.1. Показники результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

9.2. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

9.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

9.4. Комплексний аналіз прибутку (рентабельності) підприємства.

Література: [13 – 15; 29 – 31].

Тема 10. Бухгалтерський облік і оподаткування

10.1. Нормативно-правові засади оподаткування.

10.2. Класифікація та сутність розрахунку прямих податків.

10.3. Класифікація та сутність розрахунку непрямих податків.

Література: [3 – 5; 8; 29 – 31].

Тема 11. Управління ресурсами

11.1. Види ресурсів підприємства та їх характеристика.

11.2. Розробка управлінських заходів спрямованих на повноцінне використання наявних ресурсів на підприємств.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 12. Фінансовий менеджмент

12.1. Фінансова діагностика підприємства.

12.2. Управління витратами підприємства та визначення беззбитковості виробництва.

12.3. Фінансове планування та розробка бюджету підприємства.

12.4. Розробка і оцінка ефективності інвестиційних проектів.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Змістовний модуль 3. Стандарти MRPII в системі ІТ підприємства

Тема 13. Бухгалтерський і податковий облік

13.1. Нормативна база та концептуальні основи бухгалтерського обліку.

13.2. Бухгалтерський облік господарських операцій.

13.3 Складання фінансової звітності.

Література: [13 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 14. Управління виробництвом

14.1. Методика дослідження виробництва.

14.2. Аналіз ефективності виробництва.

14.3. Розробка заходів щодо підвищення ефективності виробництва.

Література: [11 – 27; 29 – 31].

Тема 15. Управлінський облік

15.1. Теоретичні аспекти управлінського обліку в Україні.

15.2. Управлінський облік в прийнятті ділових рішень.

15.3. Управлінський облік на сучасному етапі реформування.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 16. Управління персоналом

16.1. Сутність управління персоналом.

16.2 Структура управління персоналом.

16.3. Зміст процесу управління персоналом підприємства.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 32].

Тема 17. Бюджетування та контролінг

17.1. Поняття про контролінг, його суть і значення.

17.2. Характеристика об'єктів контролінгу.

17.3. Система планування та бюджетування на підприємстві.

Література: [1 – 5; 17; 29 – 31].

Тема 18. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства

18.1. Аналіз діяльності підприємства.

18.2. Системи і операції. Парадигма організаційного бізнес-моделювання від місії до гвинтика.

Література: [3 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 19. Прогнозування діяльності підприємства

19.1. Теоретичні засади планування та прогнозування діяльності підприємства.

19.2. Підвищення ефективності діяльності підприємства.

19.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 20. Логістика

20.1. Основні поняття логістики як науки.

20.2. Класифікація форм логістичних утворень та характеристика елементів логістики.

20.3. Технологічні процеси та управління матеріальними потоками.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 21. Маркетинг, управління продажами

21.1. Зміст та завдання мерчандайзингу.

21.2. Комплекс мерчандайзингу як загальний процес управління продажем товарів.

21.3. Методологічні основи впровадження технологій мерчандайзингу.

Література: [13 – 15; 17; 29 – 31].

5. План практичних (семінарських) занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом практичних навичок, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальних науково-дослідних робіт. Слід зазначити, що у межах дисципліни "Економіка та бізнес" з метою досягнення ефекту системності знань семінарські заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами змістовного модуля. Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

У процесі проведення практичного заняття студентами самостійно або в малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. На кожному практичному занятті викладач оцінює роботу студента. Підсумкові оцінки за кожне практичне заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі заняття враховуються при виставленні поточної модульної (практичний модульний контроль) оцінки з даної навчальної дисципліни. План проведення практичних (семінарських) занять наведено в табл. 4.

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.
3. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах.
4. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

План проведення практичних (семінарських) занять

Назва теми	Перелік питань практичних та семінарських занять	Кількість годин	Література
		Практичні (семінарські) заняття	
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Системна модель бізнесу			
Тема 1. Економіка підприємств	Практичне завдання 1. Вирішення задач на розрахунок показників основних фондів	3	[11 – 13; 17; 29 – 31]
Тема 2. Управління підприємствами	Практичне завдання 2. Вирішення задач оплати праці на підприємстві	3	[11 – 13; 17; 29 – 31]
Тема 3. Загальний менеджмент: функції та методи управління	Практичне завдання: визначення показників економічності апарату управління в організації, розрахунок коефіцієнта централізації управлінських функцій в організації, планової чисельності робітників за професіями та побудова дерева рішень щодо прийняття певного управлінського рішення. Семінарське заняття: 1. Основні функції менеджера в організації. 2. Методи управління в організації. 3. Режим праці і відпочинку менеджера. 4. Особистісні якості менеджера. 5. Делегування повноважень. 6. Поняття та сутність організації: базові моделі організацій та управління в них. 7. Переваги і недоліки різних типів організаційних структур. 8. Основні функції управління. Їх характеристика	2	[22 – 27; 29 – 31]

1	2	3	4
Тема 4. Процеси прийняття рішень та управління	Практичне заняття: вирішення задач щодо прийняття управлінських рішень на підприємстві	2	[1 – 3; 17 – 31]
Тема 5. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування	Практичне заняття: маркетингове дослідження ринку на основі використання анкетування. Сегментація ринку товару. Практичне заняття: визначення показника привабливості з погляду розміщення підприємства, що надає певні послуги	2	[10 – 23; 27; 29 – 31]
Тема 6. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування	Практичне заняття: SWOT-аналіз організації. Семінарське заняття: 1. Основні етапи стратегічного управління підприємством. 2. Сутність стратегічного планування та його особливості. 3. Стратегії підприємства та їх класифікації. 4. Етапи розробки і реалізації стратегії підприємства. 5. Формування місії і цілей підприємства	4	[1; 4 – 6; 29 – 31]
Тема 7. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам	Семінарське заняття: основні парадигми управління змінами. Їх змістовна характеристика	2	[1 – 3; 5; 29 – 31]
Змістовний модуль 2. Економічне управління підприємством			
Тема 8. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій	Практичне заняття: 1. Структура і послідовність розробки бізнес-плану підприємства. 2. Оцінка ефективності інвестицій в реалізації бізнес проекту. 3. Оцінка ефективності інвестицій в реалізації бізнес проекту	4	[23 – 25; 27; 29 – 31]

Продовження табл. 4

1	2	3	4
Тема 9. Аналіз фінансово-господарської діяльності	Практичне заняття: 1. Економічна оцінка балансу підприємства. 2. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства. 3. Аналіз наявності та ефективності використання оборотних коштів підприємства. 4. Оцінка використання власного капіталу підприємства	4	[13 – 15; 29 – 31]
Тема 10. Бухгалтерський облік і оподаткування	Практичне заняття: 1. Обґрунтування правомірності надання робітникам підприємства податкової соціальної пільги. 2. Обґрунтування вибору системи доходів фізичної особи підприємця	2	[3 – 5; 8; 29 – 31]
Тема 11. Управління ресурсами	Практичне заняття: 1. Визначення ефективності використання обладнання по структурі, вартості і в часі. 2. Розрахунок ефективності використання матеріальних ресурсів та визначення резервів зниження матеріаломісткості продукції. 3. Розрахунок чисельності основних і допоміжних робітників підприємства. Розрахунок балансу робочого часу підприємства	2	[1 – 5; 7; 29 – 31]
Тема 12. Фінансовий менеджмент	Практичне заняття: 1. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу підприємства для обґрунтування участі інвестора в реалізації інвестиційного проекту. 2. Розрахунок економічної вартості підприємства для обґрунтування рішення про ліквідацію або фінансову санацію підприємства	4	[1 – 5; 7; 29 – 31]
Змістовний модуль 3. Стандарти MRPII в системі ІТ підприємства			
Тема 13. Бухгалтерський і податковий облік	Практичне заняття: побудова рахунків та балансу підприємства	2	[13 – 25; 27; 29 – 31]
Тема 14. Управління виробництвом	Практичне заняття: 1. Розрахунок виробничої потужності підприємства. 2. Побудова балансів: енергетичного, персоналу. 3. Розрахунок показників, що відображають ефективність роботи обладнання		[11; 12 – 27; 29 – 31]

Закінчення табл. 4

1	2	3	4
Тема 15. Управлінський облік	Практичне заняття: 1. Розрахунок постійних витрат підприємства. 2. Розрахунок ефективності за рахунок зниження витрат	1	[1 – 5; 7; 29 – 31]
Тема 16. Управління персоналом	Практичне заняття: 1. Аналіз персоналу підприємства. 2. Аналіз продуктивності праці робітників підприємства. 3. Аналіз витрат робочого часу	2	[1 – 5; 7; 29 – 31]
Тема 17. Бюджетування та контролінг	Практичне заняття: рішення завдань щодо визначення бюджету підприємства та заходів, спрямованих на контроль цього процесу	2	[1 – 5; 17; 29 – 31]
Тема 18. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства	Практичне заняття: 1. Аналіз основних фондів підприємства. 2. Аналіз собівартості продукції. 3. Аналіз плану випуску продукції на підприємстві. 4. Оптимізація виробничого циклу на підприємстві	2	[3 – 5; 7; 29 – 31]
Тема 19. Прогнозування діяльності підприємства	Практичне заняття: 1. Побудова короткострокового прогнозу розвитку підприємства. 2. Визначення критеріїв адекватності побудованого прогнозу	2	[23 – 25; 27; 29 – 31]
Тема 20. Логістика	Семінарське заняття: 1. Визначення поняття логістики 2. Специфіка логістичного підходу до управління матеріальними потоками в економіці 3. Передумови розвитку логістики 4. Етапи розвитку логістики. 5. Економічний ефект від використання логістики. 6. Приклад логістичної оптимізації матеріального потоку у сфері звернення	2	[23 – 25; 27; 29 – 31]
Тема 21. Маркетинг, управління продажами	Семінарське заняття: 1. Організаційні структури управління маркетинговими службами. Визначити їх сильні й слабкі сторони. 2. Основні проблеми формування маркетингових служб на підприємствах України. 3. Визначення стратегічного плану підприємства. 4. Етапи стратегічного планування. 5. Види генеральної стратегії підприємства. Пояснити, коли їх застосовують	1	[13 – 15; 17; 29 – 31]

Питання для самостійного опрацювання

Змістовний модуль 1. Системна модель бізнесу

Тема 1. Економіка підприємства

1.1. Нормативно-правова база підприємницької діяльності.

1.2. Розвиток нових форми господарської діяльності.

Література: [11 – 13; 17; 29 – 31].

Тема 2. Управління підприємствами

2.1. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства.

2.2. Стратегії розвитку підприємства.

Література: [11 – 13; 17; 29 – 31].

Тема 3. Загальний менеджмент: функції та методи управління

3.1. Історичний підхід в оцінці еволюції менеджменту.

3.2. Вклад вітчизняних вчених у розвиток менеджменту.

Література: [22 – 27; 29 – 31].

Тема 4. Процеси прийняття рішень та управління

4.1. Прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

4.2. Формування інвестиційного портфелю підприємства.

Література: [1 – 3; 17 – 31].

Тема 5. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування

5.1. Методи проведення маркетингових досліджень.

5.2. Анкетування як засіб визначення думки споживача.

Література: [10 – 23; 27; 29 – 31].

Тема 6. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування

6.1. Етапи еволюціонування стратегічного менеджменту в Україні.

6.2. Сучасні концепції в менеджменті.

Література: [1; 4 – 6; 29 – 31].

Тема 7. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам

7.1. Методичні підходи до визначення характеру змін.

7.2. Дослідження змін та розробка заходів щодо їх діагностики.

Література: [1 – 3; 5; 29 – 31].

Змістовний модуль 2. Економічне управління підприємством

Тема 8. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій

8.1. Розрахунок показників ефективності бізнесу.

8.2. Методичні основи розробки бізнес-плану інвестиційного проекту для малого та середнього бізнесу.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 9. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

9.1. Аналіз діяльності малих підприємств.

9.2. Аналіз діяльності фінансових установ.

Література: [13 – 15; 29 – 31].

Тема 10. Бухгалтерський облік і оподаткування

10.1 Удосконалення методики оподаткування суб'єктів середнього бізнесу.

10.2. Напрями удосконалення бюджетної класифікації.

Література: [3 – 5; 8; 29 – 31].

Тема 11. Управління ресурсами

11.1. Дослідження потенціалу підприємства.

11.2. Формування ресурсного потенціалу малих та середніх підприємств.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 12. Фінансовий менеджмент

12.1. Методики фінансової діагностики підприємства.

12.2. Вклад українських вчених у розвиток фінансового менеджменту.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Змістовний модуль 3. Стандарти MRP II в системі ІТ підприємства

Тема 13. Бухгалтерський і податковий облік

13.1. Облік підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

13.2. Оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Література: [13 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 14. Управління виробництвом

14.1. Дослідження наукомістких підприємств.

14.2. Аналіз ефективності виробництва наукомістких підприємств.

Література: [11 – 27; 29 – 31].

Тема 15. Управлінський облік

15.1. Нормативно-правова база формування витрат на підприємстві.

15.2. Підходи до формування заходів спрямованих на зменшення витрат.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 16. Управління персоналом

16.1. Кадровий менеджмент: від управління персоналом до управління людськими ресурсами.

16.2. Кадровий менеджмент: виклики XXI ст.

Література: [1 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 17. Бюджетування та контролінг

17.1. Формування бюджетної політики підприємства.

17.2. Характеристика суб'єктів контролінгу.

Література: [1 – 5; 17; 29 – 31].

Тема 18. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства

18.1. Моделі оптимізації.

18.2. Формування на базі отриманої інформації управлінських рішень.

Література: [3 – 5; 7; 29 – 31].

Тема 19. Прогнозування діяльності підприємства

19.1. Використання адаптивного прогнозування в діяльності підприємств.

19.2. Методи корекції показників прогнозування.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 20. Логістика

20.1. Транспортна логістика.

20.2. Розвиток логістики як науки.

Література: [23 – 25; 27; 29 – 31].

Тема 21. Маркетинг, управління продажами

21.1. Засоби контролювання рівня продажу товарів.

21.2. Сегментація, як засіб перемоги у конкурентній боротьбі.

Література: [13 – 15; 17; 29 – 31].

7. Контрольні запитання для самостійної діагностики

1. У чому полягає сутність управління персоналом?
2. Які типи кадрової політики існують на підприємствах?
3. Які етапи добору персоналу можна вирізнити?
4. Що відіграє ключову роль в управлінні персоналом?
5. У чому полягає сутність теорії мотивації?
6. Який зміст поняття "соціальне партнерство"?
7. Яка структура мотивації застосовується на підприємствах?
8. Визначити основні відмінності та спільні риси, притаманні різним видам господарського обліку.
9. Дайте характеристику процесам операційної діяльності та операційному циклу.
10. Дайте загальну характеристику складовим методу бухгалтерського обліку.
11. Назвіть основні принципи підготовки фінансової звітності, рекомендовані П(С)БО 1.
12. Розкрити призначення та сутність балансу як методу бухгалтерського обліку та форми звітності.
13. Які зміни в балансі викликають різні господарські операції?
14. Визначте сутність взаємозв'язку між балансом та рахунками бухгалтерського обліку.
15. Дайте характеристику та визначте будову активних, пасивних та активно-пасивних рахунків.
16. Дайте характеристику розділів та складових Плану рахунків.
17. Які вимоги ставляться до змісту та основних реквізитів документів?
18. Які основні випадки проведення інвентаризації, її значення?
19. Визначте основні відмінності різних форм бухгалтерського обліку – меморіально-ордерної, Журнал-Головна, журнально-ордерної та комп'ютерної.
20. Дайте характеристику основних способів виправлення помилок в облікових записах.
21. Чи правильним є твердження, що найбільш важливим джерелом доходів державного бюджету є ПДВ, акциз і плата за землю? Обґрунтуйте свою відповідь.

22. Чи правильним є твердження, що основну частину доходів державного бюджету становлять неподаткові надходження? Обґрунтуйте свою відповідь. Назвіть основні неподаткові надходження до бюджету.

23. За якими ознаками класифікують доходи бюджету? У чому полягає економічна необхідність класифікації доходів бюджету?

24. За якими ознаками класифікують видатки бюджету? У чому полягає економічна необхідність класифікації видатків бюджету?

25. Чи правильним є твердження, що основним джерелом формування доходів місцевих бюджетів є місцеві податки і збори? Обґрунтуйте свою відповідь. Назвіть основні види місцевих податків і зборів.

26. Чи правильним є твердження, що зменшення дефіциту державного бюджету може вплинути: а) на збільшення величини державного боргу; б) на збільшення продажу державних цінних паперів на фінансовому ринку; в) на зменшення величини внутрішніх державних інвестицій. Обґрунтуйте свій варіант відповіді.

27. У чому полягають відмінності внутрішнього державного боргу від зовнішнього? Що включається до внутрішнього боргу України?

28. У якому випадку вводиться механізм бюджетного секвестру? У чому його сутність?

29. Що таке організація та які загальні риси мають всі організації як об'єкти управління ?

30. Які фактори обумовлюють необхідність управління організацією? Поясніть.

31. Що таке зовнішнє і внутрішнє середовище організації? З яких компонент вони складаються?

32. За яким критерієм зовнішнє середовище організації поділяють на середовище прямого і непрямого впливу?

33. Які базові моделі організації виникли в процесі їх еволюції? Дайте загальну характеристику кожній з них.

34. Які концепції управління сформувалися на основі базових моделей організації?

35. Які ви знаєте основні підходи до визначення категорії "менеджмент"?

36. Комплекс маркетингових комунікацій. Сутність його складових.

37. Чинники, що впливають на ефективність маркетингової комунікації.
38. Етапи розробки програми маркетингових комунікацій.
39. Вимоги, що висуваються до ключових комунікаторів. Які методи застосовуються для їх пошуку?
40. Особисті та неособисті канали комунікації, їх застосування.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

індивідуальних консультації: (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

індивідуальних консультації (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);

групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення);

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання, таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах та семінари в активній формі. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних

визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; вироблені здатності ухвалювати самостійні рішення; вироблені здібності до колективних рішень; виробленню здібності до соціальної інтеграції; придбанні навичок вирішення конфліктів; розвитку здібності до компромісів.

Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді. Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 5.

Таблиця 5

**Розподіл форм і методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Економіка підприємства	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Удосконалення інформаційного забезпечення статистики для менеджерів"; презентація результатів роботи в малих групах
Тема 2. Загальний менеджмент: функції та методи управління	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Визначення напрямів статистичного дослідження науки і інновацій в Україні"
Тема 3. Маркетинг: система маркетингу на підприємстві, методи дослідження ринку, маркетингове планування	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Дослідження етапів розвитку фондового ринку в Україні"

Продовження табл. 5

1	2
Тема 4. Стратегічний менеджмент: модель, стратегії, технології стратегічного планування	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Впровадження автострахування на український ринок"
Тема 5. Управління змінами: парадигми і стратегія управління змінами, опір змінам	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Проблеми формування інформаційної бази для дослідження комерційної нерухомості в регіональному розрізі"
Тема 6. Фінансовий менеджмент	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Напрями реформування туристичного бізнесу в Україні" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 7. Бізнес планування: розробка бізнес-плану, джерела інвестицій	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Удосконалення форм звітності про інвестиційну діяльність підприємства" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Управлінський облік	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Шляхи покращення обліку витрат в умовах нового податного кодексу"
Тема 9. Бухгалтерський облік і оподаткування	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Удосконалення бухгалтерського обліку малих підприємств" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 10. Аналіз фінансово-господарської діяльності	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Методичні підходи до правильності оцінки прибутку підприємства"
Тема 11. Управління виробництвом	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Напрями покращення інноваційної продукції" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 12. Прогнозування діяльності підприємства	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Методи оцінки якості прогнозів"
Тема 13. Маркетинг, управління продажами	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Вибірковий метод дослідження у маркетингу: роль та місце" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 14. Управління ресурсами	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Формування програми оптимального використання наявних ресурсів підприємства"
Тема 15. Логістика	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Міжнародний досвід впровадження логістичних систем" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 16. Бюджетування та контролінг	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Шляхи удосконалення формування бюджету підприємства"

1	2
Тема 17. Аналіз та оптимізація діяльності підприємства	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Підходи до оптимізації діяльності підприємства" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 18. Управління персоналом	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Перекваліфікація персоналу, як один зі шляхів підвищення рівня його кваліфікації"

Міні-лекції – передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, домагаються формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, умінь та навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні та семінарські заняття, а також самотійну роботу.

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в таких формах:

1. Оцінювання знань студента під час практичних та семінарських занять.
2. Проведення проміжного тестування.
3. Проведення поточного модульного контролю.
4. Проведення підсумкового контролю.

Оцінювання знань студента під час практичних та семінарських занять має за мету перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу навчальної дисципліни; відвідування занять;

б) виконання завдань для самостійного опрацювання;

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

3) знайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимальна оцінка ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді всім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль, лекційний модульний контроль.

Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час практичних та семінарських занять та проміжного тестового контролю згідно з графіком навчального процесу.

Лекційний модульний контроль здійснюється в письмовій формі (контрольна робота), зміст якої містить питання всіх тем модуля.

Таким чином, після вивчення тем 1–7 (модуль 1) студенти денної форми навчання виконують **контрольну роботу 1** поточного модульного контролю. Відповідно, після вивчення тем 8 –12(модуль 2) виконується **контрольна робота 2** та тем 13 –21(модуль 3) виконується **контрольна робота 3**.

Теоретична частина завдання модульного контролю містить: тестові завдання закритої та відкритої форм.

Практична частина завдання модульного контролю складається з комплексного завдання. Приклад модульного білета наведено далі.

Модульна контрольна робота

Варіант №

Тестова частина

1. Конкретна галузь економічної науки й навчальна дисципліна, яка базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів, закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва – це:

- а) економічна теорія;
- б) економіка підприємства;
- в) менеджмент організації.

2. Організаційно виділене і економічно самостійна основна ланка виробничої сфери народного господарства, що виготовляє продукцію (виконує роботу або надає платні послуги) – це:

- а) підприємство;
- б) структурний підрозділ;
- в) галузь.

3. У світовій економіці генеральна (головна) мета підприємства, тобто чітко окреслена причина його існування, називається _____.

4. Структура управління, між елементами якої існує тільки одно-канальна взаємодія, називається:

- а) функціональна організаційна структура управління;
- б) лінійно-функціональна організаційна структура управління;
- в) лінійна організаційна структура управління.

5. Структура управління, що базується на поглибленні поділу управлінської праці, називається:

- а) дивізійна організаційна структура управління;
- б) функціональна організаційна структура управління;
- в) лінійно-функціональна організаційна структура управління.

6. При якій організаційній структурі управління поряд із лінійними керівниками підприємства, функціональним апаратом управління формують ще й тимчасові спеціалізовані ланки – проектні групи:

- а) при лінійно-функціональній організаційній структурі управління;
- б) при дивізійній організаційній структурі управління;
- в) при матричній організаційній структурі управління.

7. До основних функцій управління підприємства відносяться:

- а) прогнозування, планування, організація роботи;
- б) мотивація, координація і регулювання;
- в) контроль, облік, аналіз;
- г) всі перераховані функції управління.

8. Реалізація функцій в області маркетингу включає:

- а) утримання та експлуатація обладнання;
- б) вибір цільових ринків і їх сегментування;
- в) планування програми виробництва.

9. Просторово-часова структура виробничих факторів і їх взаємодію з метою отримання максимальних якісних і кількісних результатів у найкоротший час і при мінімальних витратах факторів виробництва називається:

- а) моделлю підприємства;
- б) організацією;
- в) система виробничих відносин.

10. Форма розподілу праці по управлінню виробництвом – це:

- а) організаційна структура апарату управління;
- б) система виробничих відносин підприємства.

11. Система прийомів і способів впливу на виконавців за допомогою конкретного порівняння витрат і результатів (матеріальне

стимулювання і санкції, фінансування і кредитування, зарплата, собівартість, прибуток, ціна) – це:

- а) функції управління підприємства;
- б) методи управління підприємства;
- в) політика управління на підприємства.

12. У якості основних економічних методів управління виступає:

- а) система заробітної плати і преміювання;
- б) задоволення потреб виконавців;
- в) мотивація виконавців.

13. Методи прямого впливу, що носять директивний, обов'язковий характер, засновані на дисципліні, відповідальності, владі, примусі, називаються:

- а) соціально-психологічні методи;
- б) організаційно-розпорядчі методи;
- в) економічні методи.

14. До числа організаційних методів відносять:

- а) організаційне проектування;
- б) регламентування;
- в) нормування;
- г) всі перераховані методи.

15. Небезпека помилкового рішення – це:

- а) загроза при прийнятті рішення;
- б) ризик при ухваленні рішення.

16. Розрізняють такі види ризику прийняття рішень:

- а) загальний (загрожує підприємству як цілого);
- б) спеціальний по чиннику (сировинний, по устаткуванню, енергії, персоналу, капіталу);
- в) спеціальний при виготовленні продукції (шлюб, не ті способи, в НДДКР, в зберіганні);
- г) спеціальний при оцінці продукції (при збуті, в цехах, в гарантіях, в оплаті);
- д) всі перераховані види ризику.

17. За обліком зміни даних рішення класифікуються на:

- а) жорсткі, гнучкі;
- б) автономні, що доповнюють один одного;
- в) прості і складні.

18. За незалежності рішення класифікуються на:

- а) жорсткі, гнучкі;
- б) автономні, що доповнюють один одного;
- в) прості і складні.

19. Маркетинг – це наука, яка займається вивченням:

- а) ринку;
- б) процесу прийняття рішення;
- в) господарської діяльності підприємства.

20. Ключовими словами маркетингу є:

- а) система, елемент, зв'язку;
- б) управління, процес, прийняття рішення;
- в) нужда, потреба, товар, ринок.

21. Відчуття людиною чого-небудь називається:

- а) потреба;
- б) нужда.

22. Основними складовими товару є:

- а) набір фізичних і споживчих властивостей;
- б) супутні товари (шнурки для черевиків, дискети для комп'ютерів і т. д.);
- в) марочну назву, якісна упаковка;
- г) супутні послуги, гарантії;
- д) все перераховане.

23. Джерелами передачі (просування) культури в фірмі в процесі її розвитку є:

- а) соціальна тактика, знаки, символи, історія підприємства;
- б) ритуали, церемонії, норми і цінності підприємства;
- в) заохочення підприємства;
- г) всі перераховані джерела.

24. Функція управління – це:

а) інструмент для реалізації цілей фірми і гарантія збереження системи;

б) вид діяльності, заснований на поділі і кооперації менеджменту, і характеризується певною однорідністю, складністю і стабільністю впливів на об'єкт з боку суб'єкта управління;

25. Розпорядчі методи реалізуються у формі:

- а) наказу, постанови, розпорядження;
- б) інструктажу, команди, рекомендацій;
- в) усього перерахованого.

Продовжіть фразу

- 1. Основні виробничі фонди – це:
- 2. Фондомісткість продукції – це:
- 3. Перерахуйте основні функції управління.

Практична частина

Визначити середньорічну вартість ОФ і фондомісткість продукції. Випуск товарної продукції 156 тис. грн. Вартість ОФ на початок року – 245 тис. грн. Введено в плинні року: в 1 кварталі – 12 тис. грн, в 3 кварталі – 16 тис. грн, в 4 кварталі – 23 тис. грн. Вибуло протягом року: в 1 кв. – 14 тис. грн, в 2 кварталі – 12 тис. грн, в 3 кварталі – 18 тис. грн.

Схема оцінювання модульного контрольного завдання

За кожним з чотирьох завдань виставляється оцінка за наведеною схемою:

Бал	Вимоги до відповіді студента	Бал	Вимоги до відповіді студента
98–100	Повна, обґрунтована відповідь на поставлені запитання завдань з особистим розумінням студента щодо обраного результату. Доповнення відповідей необхідними елементами теоретичного матеріалу	77–74	Присутність відповіді на запитання, але з несуттєвими помилками та без обґрунтування позиції студента
94–97	Повна, обґрунтована відповідь на обидва завдання з особистим розумінням студента щодо обраного результату	69–73	Повна відповідь на запитання, але з суттєвими помилками
90–93	Повна, обґрунтована відповідь на поставлені запитання завдань	68–64	Часткова відповідь на запитання з суттєвими помилками
89–82	Повна відповідь на поставлені запитання, але без повного обґрунтування	63–60	Спроба відповіді не доведена до кінця
81–78	Повна відповідь на поставлені запитання, але без повного обґрунтування та з деякими помилками	59–1	Відсутність рішення завдання

Підсумкова оцінка за модульну контрольну роботу розраховується як середня з чотирьох оцінок за кожним завданням.

Підсумкова оцінка з дисципліни складається як середня з трьох модулів дисципліни, оцінка за кожний з модулів складається за роботи студента протягом модулю з коефіцієнтом 0,55 та виконання модульного контролю з коефіцієнтом 0,45.

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 6).

Таблиця 6

**Переведення показників успішності знань студентів
у систему оцінювання за шкалою ECTS**

Оцінка за шкалою ECTS	Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
A	98 – 100	відмінно	зараховано
	97 – 94		
	90 – 93		
B	89 – 82	добре	
C	81 – 78		
	77 – 74		
D	73 – 69	задовільно	
	68 – 64		
E	63 – 60		
FX	59 – 35	незадовільно	не зараховано
F	34 – 17		
	16 – 1		

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 358 с.

2. Арутюнова Д. В. Стратегический менеджмент : учебн. пособ. / Д. В. Арутюнова. – Таганрог : Изд. ТТИ ЮФУ, 2010. – 122 с.

3. Бронникова Т. С. Маркетинг : учебн. пособ. / Т. С. Бронникова, А. Г. Чернявский. – Таганрог : Изд. ТРТУ, 1999. – 241 с.
4. Брызгалин А. В. Методы налоговой оптимизации / А. В. Брызгалин, В. Р. Берник. – М. : Аналитика-прес, 2001. – 304 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Практикум : навч. посібн. для студентів вузів / Ф. Ф. Бутинець, Є. В. Мних. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 416 с.
6. Веснин В. Р. Стратегическое управление : учебник / В. Р. Веснин. – М. : ТК Велби ; Изд. Проспект, 2004. – 328 с.
7. Гринева В. Н. Бізнес-план производственного предприятия: комплексная технология разработки : учебн. пособ. / В. Н. Гринева, Е. И. Пальчик. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2007. – 120 с.
8. Завгородний А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : монографія / А. Г. Завгородний, А. В. Єлисеєв. – Львів : Центр Бізнес-Сервісу, 2003. – 152 с.
9. Иванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування : монографія / Ю. Б. Иванов. – Х. : ХДЕУ ; Торнадо, 2003. – 517 с.
10. Иванов Ю. Б. Податкова система : підручник / Ю. Б. Иванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятюк. – К. : Атіка, 2006. – 920 с.
11. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко. – Х. : ВД "Інжек", 2003. – 144 с.
12. Кізіма А. Я. Податковий менеджмент : навчально-методичний посібник / А. Я. Кізіма. – Тернопіль : Астон, 2002. – 166 с.
13. Ковалев А. И. Анализ финансового состояния предприятия / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2007. – 316 с.
14. Ковалев В. В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 415 с.
15. Кожанова Є. Ф. Економічний аналіз : навч. посібн. / Є. Ф. Кожанова, І. П. Отенко. – 2-ге вид., доправ. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 344 с.
16. Кужева С. Н. Управление изменениями : конспект лекцій / С. Н. Кужева. – М. : Библиотека ЦИМПО.
17. Кучеренко В. Р. Бізнес-планування фірми / В. Р. Кучеренко. – К. : Знання, 2006. – 423 с.

18. Максютов А. И. Бизнес-план предприятия: финансовый бюджет / А. И. Максютов. – М. : Приор, 2003. – 96 с.
19. Маркетинг : учебн. пособ. для студентов заочной (дистанционной) формы обучения / под ред. В. А. Зайцева. – М. : ГИНФО, 2001. – 183 с.
20. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Изд. "Дело", 1997. – 704 с.
21. Павловська О. В. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібн. для самот. вивчення дисц. / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк. – К. : КНЕУ, 2002. – 388 с.
22. Панкрухин А. П. Маркетинг : учебн. пособ. / А. П. Панкрухин. – М. : Омега-Л, 2006. – 656 с.
23. Прыкин Б. В. Экономический анализ предприятия : учебник для вузов / Б. В. Прыкин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 360 с.
24. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн. : ИП "Экоперспектива", 1997. – 498 с.
25. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н. В. Тарасенко. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 484 с.
26. Телетов О. С. Бізнес-планування: навч. посібн. з дисципліни "Бізнес планування" / О. С. Телетов. – Суми : СумДУ, 2005. – 78 с.
27. Теслинов А. Г. Организационное развитие. Управление изменениями / А. Г. Теслинов. – М. : АНХ, Институт биснеса и делового администрирования, 2009. – 99 с.
28. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

11.2. Додаткова

29. Котлярова В. Г. Бизнес-план: технология разработки и обоснования / В. Г. Котлярова, Е. И. Котляров. – Х. : ХНЭУ, 2004. – 103 с.
30. Павлов А. В. Разработка бизнес-плана (практические советы) / А. В. Павлов. – М. : Альянс-Пресс, 2004. – 66 с.
31. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В. П. Савчук. – К. : ИД "Максимум", 2001. – 600 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

32. ЛигаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net/.

33. Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua/.

34. Право. Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.

35. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua/.

36. Украинское право [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ukrpravo.com/.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів в галузі економіки та бізнесу	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни	10
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	11
4. Плани лекцій	28
5. План практичних (семінарських) занять	33
6. Самостійна робота студентів	33
7. Контрольні запитання для самодіагностики	42
8. Індивідуально-консультативна робота	44
9. Методики активізації процесу навчання	44
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	47
11. Рекомендована література	54
11.1. Основна	54
11.2. Додаткова	56
11.3. Ресурси мережі Інтернет	57

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС"
для студентів напряму підготовки
6.050101 "Комп'ютерні науки"
денної форми навчання**

Укладачі: **Раєвська** Олена Валентинівна
Грачов Володимир Іванович
Гриневи́ч Людмила Володимирівна

Відповідальний за випуск **Раєвська О. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Мартовицька-Максимова В. А.**

План 2013 р. Поз. № 208.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 4,7. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник — видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*